

Časová hodnota peněz a způsoby oceňování v obrysech nového zákona o účetnictví

Autor: Ing. Ladislav Čížek, auditor, Rödl & Partner

V dalším díle naší minisérie podcastů věnované novinkám a změnám v souvislosti s blížícím se novým zákonem o účetnictví se zaměříme na oceňování. Nový zákon o účetnictví ruší některé zavedené pojmy, a kromě toho explicitně zavádí diskontování! Pojdme se na to podívat více z blízka.

Obsah podcastu vychází z návrhu zákona ve stavu k prosinci 2022.

Pamatujete si ze školních let pojmy jako „zásobitel“, „střadatel“, „fondovatel“, „odúročitel“ či „umořovatel“? Že ne? Že Ano? Tak či tak se s těmito pojmy budete muset blíže seznámit – resp. s časovou hodnotou peněz jako takovou. Nový zákon o účetnictví totiž zavádí ocenění v tzv. „současné hodnotě“.

Co je to ta současná hodnota, ptáte se? Zjednodušeně řečeno – současná hodnota je úhrn očekávaných peněžních toků diskontovaných (odúročených) k určitému datu – v našem případě tedy typicky k rozvahovému dni účetní závěrky. Dosud české účetnictví časovou hodnotu peněz explicitně neznalo (na rozdíl od IFRS), ačkoliv princip časové hodnoty peněz byl i do českého účetnictví postupně vtělován a funguje již nyní.

Že jste ještě v prostředí českého účetnictví o diskontování neslyšeli? Ale kdeže... Interpretace národní účetní rady – například interpretace I-45 Znehodnocení stálých hmotných a nehmotných aktiv – testování a vykazování zcela jednoznačně s časovou hodnotou peněz pracuje. Jinými slovy – pokud počítáte znehodnocení stálých aktiv, pak byste již nyní, tedy v rámci „starého zákona o účetnictví“, s časovou hodnotou peněz měli pracovat. Už, už slyším ty reakce – interpretace Národní účetní rady přece nejsou právně závazné, tak jaképak že už nyní česká účetní legislativa diskontování zná... To je sice pravda, diskutovat můžeme i o závaznosti českých účetních standardů. V každém případě, pokud se bavíme o interpretacích Národní účetní rady, jde o jakousi „best practice“. A co víc – o tuto „best practice“ se opírá například i Nejvyšší správní soud v odůvodnění svých rozsudků – a to ne jednou! Lze zmínit například rozsudky 4 Afs 170/2021–35 ze dne 14. února 2022 nebo 30 Af 83/2018–227 ze dne 13. ledna 2021. Nejvyšší správní soud už je, alespoň v mých očích, odpovídající autoritou pro to, abych se interpretacemi Národní účetní rady věcně zabýval a respektoval jejich doporučení...

A co tedy bude podle nového zákona o účetnictví oceňováno v současné hodnotě? Dlouhodobé dluhy s výjimkou odloženého daňového dluhu, dlouhodobé rezervy a dlouhodobé pohledávky s výjimkou odložené daňové pohledávky.

Nutno dodat, že ocenění jmenovaných dluhů a pohledávek v diskontované (současné) hodnotě bude možná povinné pouze pro střední a velké účetní jednotky a pro jednotky veřejného sektoru. Zde je třeba vyčkat až na finální znění zákona.

V rámci podcastů není dost dobře možné popisovat diskontování jako takové – ono to ale nevadí, nakonec jde o matematické propočty, které nejsou samy o sobě složité. Co naopak komplikované je a například v rámci auditů účetních závěrek vždy k diskusi, je stanovení diskontního faktoru (zjednodušeně diskontní úrokové sazby). Jinými slovy stanovení úrokové sazby, která bude pro diskontování na současnou hodnotu použita. Pro správné stanovení takové úrokové sazby je rozhodující míra rizika, doba splatnosti, obor podnikání a tak dále. Jako diskontní faktor se zpravidla používají průměrné vážené náklady na kapitál. Ale i pro tento výpočet je třeba aplikovat řadu

předpokladů! A je třeba je umět (například v rámci auditu účetní závěrky) řádně odůvodnit. Typicky je diskont korigován i o rizikovou přírážkou – přímo se nabízí otázka, kdo ji jak určí!

Vážený průměr nákladů na kapitál zohledňuje náklady na cizí zdroje (úrokové úvěrové sazby) a výnosnost vlastního kapitálu. Pokud účetní jednotka provozuje více činností s různou mírou rizika a citlivostí na změny v tržním prostředí, měla by být tato rizika zohledněna přírážkou k váženému průměru nákladů na kapitál.

To je typický přístup. Návrh paragrafového znění nového zákona o účetnictví nepředepisuje žádný závazný postup pro stanovení diskontního faktoru (úrokové sazby). Je možné, že takový postup bude stanoven v související vyhlášce, stejně tak je ale možné, že tato oblast nebude explicitně upravena. Jako auditor účetních závěrek bych se skoro přimlouval za alespoň jasně definovaný algoritmus výpočtu – i tak zbude řada diskutabilních proměnných. K tomuto názoru mě vede zejména potřeba srovnatelnosti účetních závěrek. Nicméně i kdyby tomu tak nebylo (a možná nebude), návrh paragrafového znění nového zákona o účetnictví již nyní počítá s tím, že v příloze účetní závěrky bude jako povinná informace i přehled očekávaných toků peněžních prostředků všech dluhů (respektive pohledávek) oceněných současnou hodnotou. Zatím není zřejmé, zda z každého jednotlivého dluhu či spíše sumárně. Nicméně průměrná (hrubá) diskontní sazba bude díky tomu zjistitelná a uživatel účetní závěrky tak bude mít odpovídající informace pro své rozhodování.

V rámci nového zákona o účetnictví a v rámci problematiky „oceňování“ však diskontování není jedinou novinkou. Dále se například ruší některé zavedené pojmy. Takzvané vlastní náklady (používané například pro ocenění zásob vytvořených vlastní činností) budou nahrazeny rozšířenou definicí pořizovací ceny. Ostatně i takzvané reprodukční pořizovací cena bude nově obsažena v reálné hodnotě, respektive bude z ní vycházet.

Jinými slovy – například ve směru ocenění zásob vytvořených vlastní činností se věcně nic nezmění – pro ocenění zásob stále (v souladu s interpretací I–35 Oceňování zásob vytvořených vlastní činností) bude nezbytné alokovat přiřaditelné nepřímé náklady a tak dále, nicméně nebudeme hovořit o vlastních nákladech výroby, ale o reálné hodnotě. Trochu to na první pohled připomíná babylonské zmatení jazyků. Jsem ale přesvědčen, že si zvykneme. Motivem takového kroku je sjednocení (nebo alespoň přiblížení) pojmového aparátu k IFRS.

Nový zákon o účetnictví tak nepřináší, jak jsme si řekli v předchozích podcastech, jen funkční měnu, změny v definici technického zhodnocení, ale přináší i změny v oceňování. A nejen to. Už z tohoto neúplného výčtu je patrné, že vstřebat „jen tak“ nový zákon o účetnictví, se všemi jeho návaznostmi, jako jsou dotace, daně, kategorizace účetních jednotek, povinnost auditu, přeměny obchodních korporací a podobně, nebude jednoduché... Těšme se na něj!

Kontrolní otázky:

1. Je pravda, že funkční měnou může být pouze americký dolar, britská libra nebo euro?

Ne, funkční měnou může být jakákoliv měna, která není hyperinflační.

2. Pokud si zvolím vykazování ve funkční měně a po dvou letech se ukáže, že s tímto postupem je spojena řada administrativních problémů, které s vykazováním v české měně nejsou, budu se moci vrátit k vykazování v české měně?

Jednoduše se vrátit k vykazování v české měně nelze, muselo by se jednat o věcnou změnu ekonomického prostředí, tj. česká měna by musela být funkční měnou dané účetní jednotky.

3. Podle čeho určit (co zvažovat) při volbě funkční měny?

- Podíl transakcí účetní jednotky provedených v dané měně vyšší než 50 %,
- míru, jakou daná měna ovlivňuje ceny zboží a služeb účetní jednotky,

- měnu státu, jehož konkurenční prostředí a podmínky stanovené pro podnikání převážně ovlivňují ceny zboží a služeb účetní jednotky
- a míru, jakou měna ovlivňuje mzdové a další náklady, které jednotka musí vynaložit při výrobě a prodeji zboží a poskytování služeb.

Související odkazy:

- Návrh paragrafového znění nového zákona o účetnictví (stav k vnějšímu připomínkovému řízení)
<https://odok.cz/portal/services/download/attachment/KORNCKKHWT75/> (cit. 24.07.2023)
- Důvodová zpráva k návrhu nového zákona o účetnictví
<https://odok.cz/portal/services/download/attachment/KORNCKKHUOM/> (cit. 24.07.2023)
- Obdržené připomínky k návrhu nového zákona o účetnictví
<https://odok.cz/portal/veklep/material/pripominky/KORNCKKHGM1N/> (cit. 24.07.2023)